

verslagen & rapporten uit regio

Wilde ganzen in Zuidwest-Nederland 1978-1979

De winter van 1978-1979 was de strengste winter sinds 1962-1963 en bovendien de eerste winter met vorst en sneeuw van betekenis ná de afsluiting van het Haringvliet en de Grevelingen. De ongewone weersomstandigheden hebben grote invloed gehad op de aantallen en het gedrag van de in Nederland overwinterende ganzen. Omdat Zuidwest-Nederland één van de belangrijkste en best onderzochte ganzen-overwinteringsgebieden van West-Europa is en bovendien een gebied dat juist bij strenge winters van grote betekenis is, hebben de samenstellers getracht een zo volledig mogelijk overzicht van de aantallen en gedragingen van de ganzen in Zuidwest-Nederland samen te stellen. Ruim 80 waarnemers verschaften voor dit gestencilde rapport hun medewerking. De samenstellers hopen dat het rapport tevens een stap in de richting van een vruchtbare ornithologische samenwerking in Zuidwest-Nederland is. De indeling van het rapport begint met weersomstandigheden en een beschrijving van het aantalsverloop per regio. De volgende gebieden worden daarna behandeld: Alblasserwaard, Biesbosch en West-Brabant, Noordelijke Deltagebied, Tholen en Sint Philipsland, Schouwen en Grevelingen, Oostelijk deel van Zuid-Beveland, westelijk deel van Zuid-Beveland, Noord-Beveland, Veerse Meer, Walcheren, Zeeuwsch-Vlaanderen. Bij het aantalsverloop per soort worden behandeld Grauwe Gans, Kolgans, Rietgans, Kleine Rietgans en Brandgans. Voor de Rotgans is een afwijkende werkwijze gebruikt. Daarna worden gedrag en oecologie, slaaptrek, terreinkeus, groeps-grootte en samenstelling, sterfte, landbouw-schade en verplaatsingen behandeld.

Half januari werden er 160.000 ganzen in Zuidwest-Nederland geteld. In de voorafgaande winters lag dit aantal rond de 55.000 ganzen. De hoofdmacht van de Rietgans verbleef in Midden-Zeeland en op Schouwen, de Brandgans hielden zich vooral in het noordelijk deel van de Delta (Voorne Putten, Hoekse Waard) op. Na de lichte dooi werden begin februari weer in het hele Deltagebied ruim 150.000 ganzen geteld. In de Alblasserwaard verbleven op 28 februari ruim 36.000 Kolgans. De meest opvallende veranderingen in het gedrag van de ganzen zijn het vrijwel achterwege blijven van de slaaptrek, de opsplitsing in kleine groepen en het foerageren op plaatsen waar de voorafgaande jaren nooit ganzen werden gezien. De grote betekenis van het Deltagebied voor de westpalearticische ganzenpopulaties, met name onder extreme weersomstandigheden, is in deze winter duidelijk geïllustreerd. Van de Kolgans, Rietgans en Brandgans verbleef ongeveer de helft van alle in West-Europa overwinterende

vogels geruime tijd in het Deltagebied. Dank zij het stoppen van de jacht en de ook overigens geringe activiteit in de polders trad relatief weinig verstoring op. Teneinde de basisgegevens, die aan de cijfers in dit rapport ten grondslag liggen, voor iedereen toegankelijk te maken zijn die zo veel mogelijk in een grote hoeveelheid bijlagen verwerkt.

J. Beijersbergen, A.M.M. van Haperen & J.W.M. Kuijpers: Wilde ganzen in Zuidwest-Nederland in de winter 1978-1979. 30 pagina's en 58 pagina's bijlagen en kaartjes, gestencild (1980). Verkrijgbaar door overschrijving van f 8,— op girorek. 2 241 724 tnv A. van Haperen, Veersesingel 194, 4332 TG Middelburg.

De Grevelingen

Een boek over vogels van een afgedamde zee-arm waarover u in het afgelopen oktobernummer een folder vond bijgesloten. Dit boek wil een overzicht geven over alles dat er over het voorkomen van vogels in de Grevelingen bekend is. Ten behoeve van de actualiteiten hebben de auteurs zich beperkt tot het tijdvak 1971-1979. In het eerste gedeelte van het boek wordt de ontwikkeling van het landschap besproken, de onzekere toekomst en de kolonisatie door pioniervogels (Kluut, Scholekster, Bontbekplevier, Strandplevier, Dwergster en Grote Stern), waarna de veranderingen in de broedvogelstand na de afdamming onder de loupe wordt genomen. In de loop van negen jaar is het aantal broedvogelsoorten gestegen van slechts 15 soorten tot 62 soorten, die zich nu in de afgedamde zee-arm hebben gevestigd. De nieuwe vestiging na de indamming betreft 30 soorten van het open veld, 15 van het bos en 2 die samengaan met bouwactiviteiten van de mens. Voor de meeste soorten werd een vestiging mogelijk door de veranderingen die zich in het landschap voordeden. Met ontbreken van het getij zette zich een ontwikkeling in, waardoor op tal van plaatsen meer begroeiing ontstond. Het belangrijke vogelreservaat De Hompelvoet bleef in de broedtijd voor het publiek gesloten. Hierdoor is de broedvogelstand daar optimaal te noemen. Door een geleidelijke ontzilting van oeverlanden, strandhaken en schorren werd de Grevelingen aantrekkelijk voor vogels van vochtige duinvalleien. Zo kwamen Middelste Zaagbek, Krakeend, Pijlstaart, Bruine Klekendief, Velduil, Kemphaan en op sommige plaatsen ook de Dwergster. Met de aanplant en opslag van struiken en bomen volgde de kolonisatie van soorten die min of meer de voorkeur voor laag hout hebben. Elk jaar trok de ouder wordende begroeiing meer soorten aan. Interessant is het lijstje vogelsoorten die de auteurs nog verwachten. Pagina 47 tot en met 88 geeft een lijst van 217 waargenomen vogelsoorten met nadere gegevens over hun voorkomen in dat gebied. De illustratie van het boek is extra vermeldingswaard. Ruim 60 tekeningen en aquarellen van de vogels, van het landschap (soms

over twee pagina's) in het verleden en heden maakte de op Flakkee geboren en getogen kunstenaar Adri Vogelaar. Deze wat Scandinavisch aandoende illustraties geven een extra dimensie aan het boek en zijn bepalend voor de aantrekkelijkheid er van.

Wij dienen waakzaam te zijn tegen elke bedreiging. Van doorslaggevend belang is, dat het Grevelingenmeer ook in de toekomst zout blijft en niet zal worden doorgespoeld met vervuild rivierwater.

John Beijersbergen & Arle van den Berg: De Grevelingen, de vogels van een afgedamde zeearm. 102 pagina's, met meerkleurige illustraties geschilderd door Adri Vogelaar (1980). Uitg. Kerckebosch bv., Zeist, in samenwerking met de Stichting Zeeuws Biologisch Museum, Domburg. Prijs f 42,50.

Het Lange Water bij Halsteren bedreigd

In het kader van de landelijke actiedag 'Groen Alarm' van de jeugdbonden voor natuurstudie en natuurbescherming heeft de afdeling 'De Groenling' van de ACJN uit Halsteren onderzoek gedaan naar de gang van zaken op Het Lange Water, een lange kreek, die zich in de polder tussen Halsteren en Tholen bevindt. Sinds begin 1800 heeft het de functie gekregen als afvoerwater van de Auvergnepolder, Nieuwe Beymoerpolder en kreeg in 1958 nog de functie als afvoer van de rioolzuiveringsinstallatie. Het is een prachtig gebied voor planten en vogels en ook als hoogwatervluchtplaats voor vogels. Thans wordt het gebied bedreigd door het industrieterrein Theodorishaven, aanleg van de Oesterdam, aanleg van autowegen, gebruik van mest en gifstoffen in de landbouw en lozing van verontreinigd water door de gemeente Halsteren. Dit gestencilde verslag (28 pagina's) wil laten zien hoe waardevol dit gebied is en vraagt meer aandacht er voor om het beter te kunnen beschermen. Alle leden van de afdeling zijn direct of indirect betrokken bij de totstandkoming van dit rapport.

Het rapport is verkrijgbaar door storting van f 4,50 (inclusief portkosten) op gironummer 3 006 239 tnv Wim Douw, Bachstraat 18, 4661 CE Halsteren, onder vermelding 'rapport Lange Water'. Er is slechts een beperkte voorraad.

De kreek van Sint Kruis verdient meer aandacht

Een opmerking over het artikel over het Markiezaatsmeer. Eb en vloed zijn al tien jaar uit de Biesbosch gebannen en een Nationaal Park was het jê van het. Wat is daar van terecht gekomen? Zestien instanties bemoelen zich daarmee en het resultaat is géén Nationaal Park Biesbosch, maar een overstelpende watersportdrukte want dát levert geld op.

Ik vrees, te meer nu Bergen op Zoom en Roosendaal zo nodig 'groeistad' moeten zijn, dat helaas van een tweede Oostvaardersdiepgebied weinig terecht zal komen, gezien de toch al talrijke publicaties van wat je allemaal met, in en rond dat meer zou kunnen doen, in het zakelijke vlak bezien.

De slechte financiële situatie van de staat speelt dergelijke projecten in de hand en ze komen er ook nog.

Betreuenswaardig vind ik ook dat 'Natuurmonumenten' met name in Zeeuws-Vlaanderen westelijk deel NIETS bezit of pacht, met name de kreek van Sint Kruis dat een vogelparadijs was en nog steeds is. Ik kom daar al van toen ik een klein kind was en ik ben nu 48 jaar. De vele, toch bijzondere, vogelwaarnemingen veelal aan u gemeld door E. Marteiijn spreken voor zich. Mogelijk kan aan dit gebied eens een artikel gewijd worden?

Grote waardering wil ik uitspreken over de inhoud en artikelenvariatie, die u telkenmale weet te brengen. Dank daarvoor.

■ P. Leunis, Elisadonk 26, 4707 EB Roosendaal.

Havelte verkaveld

Deze uitgave is een toetssteen voor het ruimtelijk beleid en de inrichting van het nationaal landschap Zuidwest-Drenthe.

In het voorjaar van 1979 werd het Voorontwerp ruilverkaveling 'Havelte' openbaar gemaakt. Voor de Milieuraad Drenthe en de Stichting Milieuwerkgroep Havelte was dit een reden om zich uit te spreken met dit onderwerp bezig te houden. Het rapport gaat in op landbouwkundige, de ruimtelijke en de technische aspecten van de ruilverkaveling. Daarbij wordt aandacht geschonken aan de ontoereikende karteringsgegevens, de vooren nadelen van grondwaterpeilverlaging (die elkaar blijken op te heffen), de perceelsgrootte, de sloten en de greppels en de zin en de onzin over houtwallen en singels. Bovendien worden veertien deelgebieden apart beschreven, met vermelding van de specifieke gevolgen die de ruilverkaveling daar zullen hebben. De conclusies en de aanbevelingen berusten op de degelijke informatie, die de samenstellers verzamelden en er niet om liegen.

Jan Abrahamse & Jan van Dalen: Havelte verkaveld. 67 pagina's 25 zwart/wit foto's, vijf losse kaartjes. Samenstelling en uitgave Milieuraad Drenthe in samenwerking met Milieuwerkgroep Havelte (1980). Prijs f 15,-. Verkrijgbaar door storting van f 17,50 (inclusief porto) op postgiro 2678700 tnv Milieuraad Drenthe, Hertenkamp 7, 9401 HL Assen, onder vermelding 'Rapport Havelte'.

Vogelleven in de Binnemiede

De Wielenwerkgroep en de Vogelwacht Trynwâlden gaven een gestencilde uitgave uit om het weidevogelgebied van de Binnemieppolder (dichtbij Leeuwarden, tussen De Murk en de Groote Wielen) te redden van de ondergang. De gemeente Leeuwarden wil er een ijsbaan en een doorgaand recreatief fietspad aanleggen. Reeds in het rapport 'Groote Wielengebied' (1979) kwam de bijzondere betekenis van het gebied tot uiting. Ten minste 51 soorten worden er binnen het gebied aangetroffen (waaronder Krakeend, Zomertaling, Tafel-eend, Slobeend, Gele Kwikstaart, Boomvalk, Kemphaan, Grote Karekiet, Snor, Watersnip, Grutto) dat zo'n 140 ha polderland beslaat. Juist de zogenaamde 'kritische' soorten gaan er schrikbarend in aantal achteruit. Zeker 28 % van de broedvogels behoren onder de 'kritische' soorten, waaronder ook de daar nog vrij veel voorkomende Tureluur gerekend

moet worden. Alleen al wat betreft de Kemphaan zal er uiterst voorzichtig met het gebied omgesprongen moeten worden. Buiten de broedtijd is het gebied van internationaal belang als ganzenpleisterplaats, maar ook voor steltlopers en eenden (waaronder Smienten).

De gemeente Leeuwarden en Tietjerksteradeel hebben een bijzondere verantwoordelijkheid voor dit gebied. De uitgave geeft naast de conclusies die uit de voorafgaande tekst worden getrokken ook heel concreet aanbevelingen om het gebied te kunnen behouden zoals het is.

Freek Nijland: Vogellevens in de Binnemiede. Gestencild (op kringlooppapier), 19 pagina's, rijk geïllustreerd met foto's en kaartjes (1980). Uitgave van de Wielenwerkgroep, in samenwerking met de Vogelwerkgroep 'Trynwâlden'. De brochure is verkrijgbaar door overmaking van f 5,— op gironummer 4 156 998 tnv. de Wielenwerkgroep, Glekerk, onder vermelding van 'toezending brochure Binnemiede'.

Nestkastverslagen Ede en omgeving, 1979 & 1980

Zoals gewoonlijk zijn het 21e en 22e jaarverslag van de nestkastencontrole, ringonderzoek en rosse vlermuizenkolonie in gestencilde vorm (6 & 5 pagina's) verschenen. In 1979 een bezettingspercentage van 60 % met 45 broedgevallen van de Bonte Vliegenvanger. De Gekraagde Roodstaart, waarvan in 1964 nog 46 broedgevallen werden genoteerd, is evenals in 1978 niet meer broedend in de kasten aangetroffen. Verder dit seizoen geen Kuifmees, geen Spreeuw, geen Boomkruiper, geen Ringmus en geen Draaihal. Deze laatste soort is na 1972 niet meer gezien of gehoord. Totaal werden in 1979 426 vogels geringd. Een aantal terugmeldingen wordt vermeld.

In 1980 werden 7 vogels minder geringd! Van de 231 kasten werd in het totaal 75,7 % bezet met 86 Koolmezen (49,1 %) en 51 Bonte Vliegenvangers (29,1 %). Ook dit jaar ontbraken Gekraagde Roodstaarten, Draaihalzen en Kuifmezen in de kasten. Evenals in het verslag van 1979 worden gegevens over nestkasten voor Bosuilen, Steenuilen en Torenvalken vermeld. De verslagen zijn samengesteld door H. Stel en J.N. van Laar.

Exemplaren van beide jaren kunnen schriftelijk worden aangevraagd bij H. Stel, Balilaan 5, 6712 AW Ede.

Verloop doortrek over Eibergen, herfst 1978 & 1979

In een gestencild verslag van 107 pagina's worden de verzamelde trekgegevens uitgewerkt van twee telposten in de omgeving van Eibergen in de herfst van 1978 en 1979. In 1976 startte de Vogelwerkgroep in de Gelderse Achterhoek met herfsttrektellingen. Aad van de Kamp heeft veel werk gemaakt van de uitwerking van de gegevens. De tellingen werden verricht bij de zandafgraving Vrugink, 2 km ten westen van Eibergen en bij de stuw Mallum, 2 km ten oosten van Eibergen. De 2½ uur durende ochtendtellingen, waarbij

een half uur vóór zonsopgang werd begonnen, vonden plaats van eind augustus tot eind november. Er werden 79 ochtenden geteld. Iedere 5 minuten werden de aantallen van elk soort afzonderlijk en de vliegrichting genoteerd. Bovendien werd van elke dag dat er is geteld ook een aantekening over de weersomstandigheden bijgehouden.

In vijf grafieken werd een beeld gegeven van het totaal aantal (ruim 47.000 vogels) waargenomen trekkers. De meeste doortrek vond plaats gedurende midden oktober. Van verschillende soorten (Sperwer, Kievit, Water-snip, Houtduif, Holenduif, Veldleeuwerik, Boerenzwaluw, Huiszwaluw, piepers en kwikstaarten, Graspieper, Witte Kwikstaart, lijsterachtigen, Kramsvogel, Koperwiek, Grote Lijster, Spreeuw, Ringmus, vinkachtigen, Vink, Kneu, Keep, Geelgors) werden de telresultaten uitgewerkt in grafiekjes en geïllustreerd met tekeningen van Rob Papendorp. Dit verslag heeft tevens tot doel meer belangstelling op te wekken voor het verschijnsel 'vogeltrek', bovendien wordt er zowel in het begin als aan het eind de hoop uitgesproken dat de moord op de trekvogels nu eindelijk eens stopt. Een wens van velen...

Aad van de Kamp: Verslag van het doortrekverloop over Eibergen in de herfst van 1978 en 1979. Gestencild verslag, 107 pagina's (1980). Met voorwoord van Henk Wessels en tekeningen van Rob Papendorp. Verkrijgbaar door storting van f 7,50 (inclusief portokosten) op giro 3 205 881 tnv A. van de Kamp, J.W. Hagemanstraat 79, 7151 AE Eibergen, met vermelding 'Trekvogelverslag 1978-1979'.

Themanummer over de Friese 'buitendijkse' gronden

In een dubbelnummer van 'Vanellus', jaargang 33, mo. 4 - juli/augustus 1980, besteedt dit blad 48 pagina's aan een aantal 'buitendijkse' gronden voor de Friese IJsselmeerkust. Deze waarden zijn de laatste vijftig jaar sterk van karakter veranderd. Jan Strijbos schrijft nostalgisch over de vogelweelde langs de Friese IJsselmeer, terwijl H. Spruyt (die ook interessante foto's leverde) evenals Strijbos met zijn historische foto's en F. Haverschmidt de avifauna van de Makkumer Waarden beschrijven, voornamelijk van de laatste tien jaar. Thema-nummers over bepaalde onderwerpen blijken zo langzamerhand in ons land 'algemeen goed' te worden.

Dit thema-nummer is verkrijgbaar door overmaking van f 5,— op postgironummer 966 255 van de administrateur van de Bond van Friese Vogelbeschermingswachten (BFVW), Sneek, onder vermelding van 'Makkumer Waarden'.

Markerwaard van de kaart

Kortgeleden verscheen in de reeks Katernen 2000 een nummer met als titel 'De Markerwaard van de kaart'. Dit Katern gaat over het beleid van de verschillende rijkdiensten en het alternatief van de Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer, geschreven door Evert Voogd, beleidsmedewerker van deze vereniging.

Dit nummer is verkrijgbaar door storting van f 4,95 + f 1,60 verzendkosten = f 6,55 op giro 299 050 tnv Werkgroep 2000, postbus 2000, 3800 AA Amersfoort, 033 - 724 224 met vermelding: 'Katernen 2000 nr. 5 - 1980 - Markerwaard'.